

Türkmeniň söz baýlygy egsimesin

Category: Kitapcy, Sözler, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 января, 2025

Türkmeniň söz baýlygy egsimesin TÜRKMENIŇ SÖZ BAÝLYGY
EGSILMESIN

Türkmeniň söz baýlygy hakynda gep gozgajak bolsak, turuwbaşdan ellerinden dür dökülyän türkmen zenanlarynyň deňi-taýy bolmadyk çitme, kakma, örme zatlary barasynda aýtmaly bolýarys.

Gadymy döwülerden bäri zenanlar durmuşda, ýasaýyşda zerur gerek zatlary el hünärleri bilen döredipdirler. Özleri at dakyp, türkmeniň söz baýlygyny artdyrypdyrlar. Türkmen

zenanlarynyň geçen asyrlarda maşgalanyň gün-güzeranyny dolandyrmakda, eşretli ýasaýşyň düýbüni tutmakda erkek adamlary tesdiren ýyllary sanardan köpdür. Erkekler öýün süñünü satyn alsa, **üzük, durluk, serpik, tarpýapar, gapykılım, golaň, düzi ukbagy, tüýnükýüp, öý gamыш, alaýüp, tärímýüp** ýaly zatlar naçarlaryň çeper elleriniň önümidir.

Türkmen öyi kemala gelýär. Indi onuň içine goş-golam gerek. **Haly, palas, kilim, garçyn, düýptorba, germe çuwal, iktorba, kendirik, saçak (düyeýünden egrilýär, kakylýar, inedördül tikilýär), goştorba (susak, kepgir, çemçe salynýar), ojakbaş, düşekkeçe, ýankeçe** ýaly zatlar zenanlaryň on barmagynyň hünärleridir. Kerwen gurap argyşa gitmek üçin howutlyk ýüp egirmeli, ýüwürtmeli, gylyç bilen kakyp, howutlyk taýýarlamaly. Argyşa äkitmek üçin goştorba taýýarlamak-da zenanlaryň borjy hasaplanýar.

Elbetde, erkekleriň-de özüne ýetik işleri bolupdyr. Olar **hatap yasamak, çemmelер, büýli, çetnik, burnuk, nogta** ýaly zatlary amal edipdirler.

Ýaradanyň mähri siňen türkmen bedewlerimizi-de bezemeli. **Atkeçe, içirgi, uýan, eýer, agyzdyryk** ýaly zatlary är-aýal birigip edipdirler. Zat ýitýär – at ýitýär. Söz baýlygy egsilyär.

Ýalançy dünýäniň ýyllary möwrit-möwrit geçip dur. Pelegiň çarhynyň gudraty şeýle, her döwrüň özüne görä durmuşy, ýasaýşy bolýar. Zerurlyk ýitýär. Sözleriň birnäçesi syrylyp galýar. Yük maşynyň bar ýerinde kerwen gural argyşa gitmegiň zerurlygy ýok. Şu ýerde-de **howut, halyk, çemmer, çuwal, çuwalbagy, köji, köjibagy, hatap, çetnik, burnuk** ýaly sözler ýitýär, ulanyşdan galýar.

Ak «Wolgadyr» dürli kysymly ýeňil awtomobiller bolsa düýäniň üstüne kejebe gurap gelin almak ýaly ajaýypdan gözel däbimizi durmuşymyzdan daşlaşdyrdy. Şeýdibem, kejebäniň bezegleri bolan **düýebaşlyk, düýehalyk** ýaly sözler gepleşikden galyberdi. **Çaryk, çokaý, dolak** ýaly zatlar bilen baglansykly sözler-de, gynansak-da, ýitip barýar.

Hawa, durmuşyň özgermegi bilen şäherde ýasaýan ýaşlaryň ýokarda agzalan esbaplaryň atlaryny bilmezligi juda mümkün zat. Şonuň üçin ene-atalar, mugallymlar, ýaşulular ýaşlarymyza olary öwretseler gowy bolardy. Mümkinciliği bar ýerinde ýitip barýan zatlary görkezseler; adyny aýtsalar, ona ýetesi zat ýok. Umuman, şu ugurdan ündewi-ünsi güýçlendirmeli.

Tatar ÜÝŞMEKOW. Türkmen dili